

Realizmus helyett valóság

Wajdi Mouawad: *Futótűz*, Radnóti Színház;

Nyár eleji cikkemben (*Az idegen, ÉS*, 2016/25., jún. 24.) azt írtam, hogy a menekültkrízissel a magyar színházban majdnem kizárólag az intézményes kötöttségekkel nem rendelkező függetlenek foglalkoztak. Azóta a menekültek eltűntek Budapestről: átadták helyüket a róluk való beszédnek. Virtuális jelenlétükre januárban végre két kőszínház is válaszolt.

A Libanonból menekült kanadai drámaíró, Wajdi Mouawad *Futótűze* a jelenlegi krízis előzményeinek görög bosszúdrámája. A tragédia egy trilogia második része, szerzője az egyik legizgalmasabb kortárs színházi rendező. A libanoni polgárháború válogatott kegyetlenségeit egyetlen női főhős, Nawal Marwan történetén keresztül beszéli el, és mivel itthon a menekültkérdésre adott színházi válaszok között nem szerepelt átütő előadás, többen várják ettől a bemutatótól a megváltást.

Mouawad drámájának különlegessége a torokszorítóan ellentmondásos (bár a valóságnál kerekesebb) női Oidipusz-történet, amelyben gyilkosok és áldozatok átfedésbe kerülnek. Gyengéssége viszont a költői darab giccsbe hajló pátosza, amely sokszor kevesebbet mond a háborúról, mint a szikárabb jelenetekben felsorolt pusztá tények.

Tökéletesen színházellenes gondolat volna azonban messzemenő következtetéseket levonni egy dráma olvasásából: ami olvasva giccs, abból színpadon nyugodtan lehet katartikus melodráma. Mégsem ez történik. Alföldi Róbert egy mostanra többször bevált, a borzalom ábrázolására használatos, eltartott nyelvet választott. Az utóbbi időben a korábbi poprendezéseket Alföldinél egyébként is minimalistább, letisztultabb rendezői világ váltotta fel. Ez a tárgyilagosság sokat segít a borzalom-saga befogadásában is, még sincs katarzisz. Az egész túl ismerős, evidens.

A főszereplő, Nawal szerepében Kováts Adél egyetlen törékeny, inas test, ugrásra kész túlélni akarás. Színpadi ereje oly mértékben múlja felül törékeny alkatát, hogy ez a kontraszt sok rendezői átgondolatlanyságot elfeledtethet. Ahogy kísérője, Lovas Rozi vaskos jelenléte is váratlan erejű, mert valahogy hasonlóképpen testidegen. Ennél a másik, törékeny nőnél olybá tűnik, hogy a szerep a színésznél jóval nagyobb természetű, különösen a Lovasból kiszakadó siratóének öblös hangjait hallva. Az anyjuk, Nawal sírba vitt története után nyomozó ikerpár szerepében Martinovics Dorina és Olasz Renátó látszatrezignáltsága rimel Horváth Csaba *Nagy fizetésnek* ikerpárjára és azok túlélőtechnikájára – érzelemelnyomó gyakorlataira. Sodró Éliza az elvarázsolt ápolónő szerepben szintén új, bohózat arcát mutatja.

De a szövegközpontú történetmesélésben kizökkentőek az átgondolatlanyságok. Például Rusznák András több szerepet játszik, és hol fel kéne ismernünk korábbi szerepében, hol pedig nem. Hasonló figyelmetlenségek miatt bizonyos tragikus pontokon az előadás akaratlanul is derűtséget kelt: mintha a mese sem elég következetes, sem elég elemelt nem volna. Ez az oka annak is, hogy nem működik az az egyébként tökéletesen színházi feladat, hogy Nawal a teljes történet során egyetlen színész játssza. Ahogy „az apád lehetnék” sem sokkoló mondat, legfeljebb sokkolónak szánt bucsú, ha gyilkos és áldozat látványosan egyidősek. Pedig Nawal alighanem tényleg egy színésznek érdemes játszani: egyetlen színésznek megmutatni, egyetlen nő öregedésének fázisait. Bábszínházi kihívás lehetne.

Menczel Róbert az egyes jelenetekben nem túl sokat mondó, viszont stilizált díszlete éppen erre a realizmusból való kitérésre tett gyenge kísérlet. A végén némán állnak élők és holtak, esik a hó (a hangja alapján inkább eső). Egy görög dráma végén valamivel tényleg tisztára kell mosni magunkat. Bár a libanoni polgárháború épp csak megismert, lehetetlen borzalmához képest kissé unott, ezerszer látott befejezés.